
Peer review rapport Landschaps- en Tuinarchitectuur

Data bezoeken: 29 en 30 november 2018

Commissieleden: Jeroen De Vries (voorzitter)
Marie-Christine Baptist
Eli Devriendt
Melissa Giunta (student)

Beoordeling

1) Beschikt de opleiding over een heldere, actuele en gedragen missie, visie en profilering?

STERKTES

De opleiding heeft een **heldere, beknopte missie, visie en profilering** verwoord. In de opleidingsvisie wordt de link met Brussel geëxpliciteerd, die voor de opleiding heel wat potentie biedt.

De driejarige opleiding doet sterk haar best om te voldoen aan de hoge eisen van het beroepenveld. De opleiding heeft een **duidelijk toekomstbeeld** voor ogen. Om de alumni blijvend nationaal en internationaal te kunnen inzetten bij nationale en globale uitdagingen en om aan de verwachtingen te kunnen beantwoorden van het werkveld is de opleiding van mening dat het huidige aanbod van een driejarige professioneel gerichte opleiding niet volstaat. De opleiding zet zich daarom actief in om via **studieduurverlenging** met een master landschapsarchitectuur aan de behoeften van de maatschappij en werkveld tegemoet te komen. De commissie onderschrijft dit streven van de opleiding. De commissie is immers van mening dat voor landschapsarchitecten een masterkwalificatie essentieel is om aan de maatschappelijke behoeften te voldoen en te beantwoorden aan grote thema's zoals klimaatadaptatie, duurzame voedselproductie, energietransitie, wijziging in mobiliteit et cetera.

De studenten, alumni en de commissie zelf waarderen de **persoonlijke begeleiding en coachende stijl** van docenten. De commissie bemerkt heel wat initiatieven om studenten persoonlijk te begeleiden. Daarnaast is er steeds ruimte voor (in)formele gesprekken tussen docent en student. De opleiding werkt **inspirerend**.

Studenten vinden het goed dat de opleiding **breed wordt ingevuld** en dat ze kennismaken met zowel tuin, publieke ruimte als landschap.

De werkvorm '**atelier**' staat centraal in de opleiding. De commissie waardeert deze manier van aanpak en vindt het een grote troef dat het atelier effectief functioneert als open leeromgeving en denktank waar studenten in interactie met elkaar en met docenten denken en doen.

De commissie is onder de indruk van de **graduele opbouw** van het programma gaande van conceptueel tot meer uitgewerkt niveau. Zo is het eerste deeltraject een introductiejaar. Dit wordt gevolgd door een uitdiepend verdiepingsjaar. Het derde deeltraject is tot slot een geïntegreerd traject. De studenten appreciëren deze opbouw van het opleidingsprogramma. Zij verkiezen deze manier van werken boven het aanbieden van een globaal beeld in het eerste jaar.

De commissie onderschrijft het belang van **docenten uit het werkveld** en waardeert de manier waarop de opleiding **met andere opleidingen** in Vlaanderen en in het buitenland samenwerkt.

De opleiding **draagt haar missie uit** via lezingen, studiedagen en publicaties.

VERBETERPUNTEN/AANBEVELINGEN

Het werkgebied van de opleiding ligt o.a. in de publieke ruimte. Alumni geven aan dat het aspect 'publieke ruimte' te beperkt uitgewerkt is binnen de opleiding. Ook de commissie is van mening dat **publieke ruimte** een grotere plaats zou mogen krijgen in de missie en het opleidingsprogramma.

De commissie zag veel "facetten" in de projecten, maar het stedelijk netwerk kan sterker aan bod komen. Het **beheer** van de openbare ruimte (landschapsbeheer) kan een duidelijke plek hebben in de missie en positionering.

De commissie adviseert om de **onderzoekende houding** van de studenten duidelijker in de visie op te nemen en sterker te laten doorwerken in het curriculum. Belangrijk is om na te gaan hoe de kerncompetenties van landschapsarchitecten (de ontwerpvaardigheid) ingezet kunnen worden in onderzoek.

De commissie raadt de opleiding aan om zich duidelijker **te profileren** ten opzichte van de opleiding bij de HoGent en Nederlandstalige bacheloropleidingen om zo haar sterke punten en kenmerken te versterken. Te denken valt daarbij aan de grafische competenties, vakmatig werken en landschapsbeheer. Een gebouw, schoolomgeving en infrastructuur die het karakter van de opleiding ondersteunen kunnen bijdragen aan de uitstraling en profilering. Het is wenselijk om de **grootstedelijke context van Brussel** systematischer te benutten, zodat studenten ook Brussel ervaren. Dit geldt zowel binnen de projecten (meer grootstedelijke problematiek inbrengen) als in de omringende activiteiten zoals lezingen, tentoonstellingen, etc. Daarvoor is een structurele samenwerking nodig met organisaties zoals het BIM, CIVA enzovoort.

De opleiding zou zich meer kunnen inschrijven in de geest van de plek, nl. het grootstedelijke kosmopolitische Brussel met een rijke traditie op het gebied van landschaps- en tuinarchitectuur. Dit houdt in dat de campus ook af en toe verlaten kan worden, en dat er binnen de Brusselse context actief op zoek wordt gegaan naar hubs. Een meer nomadische werking past uitstekend bij de opleiding landschaps- en tuinarchitectuur.

De opleiding leidt toekomstig gerichte studenten op die met allerlei **complexe thema's** geconfronteerd zullen worden zoals klimaatadaptatie, energietransitie, sociale betrokkenheid, duurzame voedselproductie, wijziging in mobiliteit,... Alumni geven aan dat afgestudeerden **te weinig voorbereid** zijn op deze complexe opgaven. De ontwerp oefeningen zijn vaak erg traditioneel van aard: bv. "ontwerp een grote tuin met pool house". De afstuderende tuin- en landschapsarchitecten zijn daardoor maar **in beperkte mate** in staat om integrale oplossingen te zoeken voor maatschappelijke uitdagingen. De opleiding zou op deze problematieken ook een visie kunnen ontwikkelen en deze integreren in de bestaande projecten. De grote uitdagingen vormen het navigatiebord van de landschapsarchitect. Dit zou vanaf dag één tijdens de opleiding duidelijk kunnen worden, o.a. in de opdrachtstelling. In plaats van tuinen te ontwerpen met carport en pool house, moeten de opdrachten mee evolueren met de tijdsgeest en de urgenties, en dus de studenten verder doen nadenken over deze grote thema's.

De commissie vindt de **compactheid van de opleiding** een terecht **punt van zorg**. De commissie is immers van mening dat voor landschapsarchitecten een masterkwalificatie essentieel is om aan de maatschappelijke behoeften te voldoen en te beantwoorden aan de hierboven vermelde grote thema's en de opdrachten **méer uit te diepen**.

De commissie pleit voor een betere **positionering van de opleiding** in de maatschappij. De inhoud van de opleiding en taken van tuin- en landschapsarchitecten mogen meer gehoord en kenbaar gemaakt worden bij middelbare scholen, bedrijven, instellingen en studiebureaus.

De commissie is voorstander van een professionele master landschapsarchitectuur aan een hogeschool, maar adviseert om aandachtig te blijven voor de kwaliteit van de bacheloropleiding. Om voor te sorteren op de master, ondersteunt de commissie het scenario waarbij de opleiding een voorlopige verlengde cursus krijgt om te komen tot 240 ECTS in totaal.

Omdat landschaps- en tuinarchitectuur een professioneel gestuurde discipline is waarbij vakmanschap centraal staat, is het **cruciaal dat de docenten** van de master voor een belangrijk deel landschapsarchitecten zijn die **deels in de praktijk** hun wortels hebben.

Tot slot beveelt de commissie aan om het bewustzijn voor **duurzaam handelen** bij de studenten te versterken. De opleiding onderneemt initiatieven zoals papierverbruik minderen, afval correct sorteren en gebruik van het openbaar vervoer en de fiets stimuleren. Studenten geven echter aan dat duurzaam handelen verbeterd kan worden. Zo worden bv. alle broodjes van het cafetaria op de campus verpakt in plastic en is het aantal fietsenstallingen beperkt. De instelling en docenten zouden het goede voorbeeld moeten geven op vlak van duurzaam handelen.

2) Beschikt de opleiding over een set van adequate opleidingsspecifieke leerresultaten en indicatoren?

STERKTES

Het leerresultatenkader is helder en beantwoordt aan het beroepsbeeld zoals dat in Europese landen bestaat.

Het leerresultatenkader, de domeinspecifieke en opleidingsspecifieke leerresultaten zijn bijzonder goed uitgewerkt en ambitieus van aard. De commissie heeft grote bewondering voor de actieve vertaling van de leerresultaten in leerlijnen en leerdoelen.

De opleiding werkt op een consistente en betrokken wijze aan de formulering van deze leerresultaten. Zij werkt deze op systematische wijze door in het curriculum, met voldoende aandacht voor overlappingen en leemtes.

Het didactisch concept geeft een solide basis voor de inhoud en ontwikkeling van het curriculum.

VERBETERPUNTEN/AANBEVELINGEN

Het **ondernemerschap** kan sterker ontwikkeld worden. Ondernemerschap is een huis met vele kamers. Momenteel worden slechts enkele aspecten opgepikt en meegegeven aan studenten en krijgt ondernemerschap voornamelijk een plaats binnen de ontwerpateliers en het verkennende vak 'bestek en bedrijfsbeheer' (ook een optie is de complementaire, verdiepende cursus 'entrepreneurship' die hogeschoolbreed wordt georganiseerd). De commissie is van mening dat docenten bewuster te werk mogen gaan op vlak van ondernemerschap. Zowel op vlak van houding als acties hoort ondernemerschap met al zijn facetten een plek in de opleiding te krijgen. De opleiding zou oog moeten hebben voor het **proces** van opdrachtverwerving en planning gaande van aanbesteding en offerte tot gunning en afronding dossier.

De commissie bemerkte aspecten van **onderzoek voor ontwerp (research for design)** en een lichte vorm van onderzoek naar ontwerp. Het **onderzoeken door te ontwerpen** zou versterkt kunnen worden (zie p.3). Daarmee zouden de verschillende houdingen van onderzoekend vermogen kunnen gevoed worden. Alle docenten moeten zich bewust zijn van het belang van een **onderzoekende houding** en **verdiepende analyse**. De opleiding moet nagaan hoe dit door de toepassing van onderzoek d.m.v. ruimtelijke schetsen en ontwerpen, in het curriculum ingebed kan worden.

3) Stellen de inhoud en de structuur van het curriculum de studenten in staat om de beoogde leerresultaten te behalen?

STERKTES

De commissie is onder de indruk van de **opbouw** van het programma.

1. De structuur van het curriculum met graduele opbouw gaande van conceptueel tot meer uitgewerkt niveau is helder gepresenteerd. De samenhang van het concept en de onderdelen van het curriculum zijn helder en sluiten goed aan op de leerresultaten.
2. De opleiding biedt een sterke opbouw van deskundigheid naar vaardigheid, door integratie van kennis in de ontwerp ateliers.
3. De opbouw van de semesters en de volgorde van thema's en projecten is goed doordacht en biedt goede mogelijkheden voor de ontwikkeling van de competenties door studenten.
4. De leerlijnen geven een duidelijke onderbouwing van het programma en sluiten grotendeels aan bij de breedte van het vakgebied.
5. Het verschil tussen basis- en werktraject is duidelijk. Het werktraject is wat betreft inhoud, niveau en organisatie een volwaardige route.

Bijzonder sterk gegeven in de LTA-opleiding is het feit dat de aangeleerde kennis van de verschillende leerlijnen toegepast worden binnen het **ontwerp atelier**. De aanbevelingen van de vorige reviews werd duidelijk geïmplementeerd. Het atelier functioneert als open leeromgeving en denktank waarbij studenten op een interactieve manier van elkaar leren.

De commissie vindt de oprichting van Tuin + een grote meerwaarde. Tuin +, het **kenniscentrum** van de opleiding LTA, verricht zeer relevante studies en activiteiten (o.a. de bijdrage aan The Powerful Garden, vademecum ontwerp, lunchlezingen, en navormingen over bijvoorbeeld digitale beeldvorming).

De **organisatiestructuur** is gedegen en legt een goede basis voor de verdeling van taken en de communicatie binnen de opleiding met voldoende mogelijkheden voor inspraak.

De leerlijn **grafische vorming** loopt over vier semesters. De commissie is van mening dat het belang van grafische vorming inderdaad niet mag onderschat worden. De opleiding heeft recent haar curriculum herzien op vlak van computervakken. Zo komt het leren werken met een PowerPoint niet meer aan bod aangezien verwacht wordt dat studenten deze vaardigheid reeds bezitten. In plaats daarvan legt men nu de klemtoon op 'Illustrator'. De commissie is van mening dat de opleiding binnen de internationale context boven de middelmaat uitreikt in deze leerlijn.

In vergelijking met de vroegere opleiding zijn er een aantal bijzonder relevante en **interessante vakken** bijgekomen zoals natuurtechnische milieubouw of aanpak van de hedendaagse publieke ruimte binnen de sociologie en filosofie.

VERBETERPUNTEN/AANBEVELINGEN

De commissie is van mening dat studenten naast het vinden en ontwerpen van oplossingen moeten leren **denken vanuit systemen en processen** (bijvoorbeeld het watersysteem, de klimaatadaptatie).

Onder de groep studenten, alumni en werkveld bevond zich een algemene roep om meer plantenkennis. De commissie raadt aan om **plantenkennis** vakmatig te versterken door vanaf het eerste jaar beplantingsbeelden en beplantingsconcepten aan de orde te stellen, bijvoorbeeld in de vorm van moodboards. Hetzelfde geldt voor het starten met de toepassing van **technieken van uitvoering**, liefst reeds vanaf het eerste jaar.

Momenteel komt **landschapsbeheer** aan bod in de verscheidene leerlijnen binnen de opleiding. Gezien het belang ervan is de commissie echter voorstander van de invoering van een aparte leerlijn 'landschapsbeheer' die niet alleen focust op planten en vegetaties maar ook op het beheer van de publieke ruimte.

De commissie raadt aan om **ontwerpanalyse** systematisch in te zetten bij het gebruik van referentieprojecten en ontwerpend onderzoek. De commissie is van mening dat studenten in staat moeten zijn om "icoon ontwerpen" / "goede landschapsarchitectuur" op verschillende schaalniveaus te kunnen analyseren, bijvoorbeeld door een (deel)module 'Ontwerpanalyse'. Momenteel richt de opleiding zich voornamelijk op het vormelijke aspect. Studenten moeten getriggerd worden om dieper in te gaan op de relatie tussen inhoud en vorm.

Inzake tuin historie beveelt de commissie aan om ook te focussen op de recente geschiedenis en te werken met huidige **voorbeeldprojecten**. De commissie vindt dat er in het algemeen meer aandacht mag zijn voor de toonaangevende Vlaamse en Europese projecten. Dit kan bijvoorbeeld aan bod komen in het vak 'Ontwerpanalyse'.

Bij de doorontwikkeling van grafische vormgeving is het belangrijk om het **kunstzinnige** aspect te behouden en waar mogelijk verder te ontwikkelen.

De commissie is gecharmeerd door de compactheid en de hands-on mentaliteit van de **bachelorproef**. Om de proef nog meer diepgang te geven, raadt de commissie aan de studenten tijdig onderzoeksvragen mee te geven. De commissie is immers van mening dat studenten gezien het korte tijdsbestek van 3 weken zeer moeilijk een antwoord kunnen geven op complexe vragen zoals bv. mobiliteit naar de campus. Door studenten voorafgaand aan de bachelorproef **onderzoeksvragen** mee te geven in plaats van steekwoorden, kunnen ze zich in grotere mate in de problematiek verdiepen.

Studenten worden aangemoedigd om deel te nemen aan **buitenschoolse activiteiten** m.b.t. de opleiding. De commissie is echter van mening dat de betrokkenheid van studenten bij vakevenementen georganiseerd door bv. CIVA of Kubieke Ruimte, en bij vakorganisaties zoals BELAS en ELASA systematischer geregeld kan worden. Op deze manier zijn de studenten meer op de hoogte van de maatschappelijke organisaties gerelateerd aan het vakgebied.

De commissie vindt het belangrijk dat studenten voorbereid zijn op het werken in een meertalige context. De commissie is geen voorstander van de invoering van een cursus Frans of Engels. De commissie denkt dat er zinnigere alternatieven zijn om **meertaligheid** te promoten en stelt voor om studenten bijvoorbeeld in het Frans en/of

Engels te laten presenteren. Op deze manier wordt eveneens gewerkt aan de mondigheid en communicatieve ontwikkeling van de student.

De commissie vindt dat ook in het eerste academiejaar mogelijkheden voor **beroepsoriëntatie** zouden moeten ingebouwd worden in het curriculum. Alumni waren geen voorstander van een observatiestage. Zij zagen meer in een langere stageperiode in plaats van een observatiestage in het eerste jaar. De opleiding zou in samenspraak met studenten, alumni en werkveld op zoek kunnen gaan naar mogelijkheden om beroepservaring op te doen.

4) Stelt de leeromgeving (studiemateriaal, infrastructuur, docenten, begeleiding) de studenten in staat om de beoogde leerresultaten te behalen?

STERKTES

De opleiding beschikt over een **gemotiveerd en competent team** dat hecht samenwerkt en zich waar nodig ontwikkelt. Het docententeam omvat gastdocenten en docenten die goed geworteld zijn in de praktijk van de landschapsarchitectuur. Het docententeam werkt actief en bewust aan het geven van onderwijs op een coachende manier.

Studenten ervaren een grote **laagdrempeligheid**. Studenten kunnen steeds beroep doen op een trajectbegeleider. Daarnaast is de communicatie met docenten eenvoudig. De docenten kennen de studenten persoonlijk en zijn bereikbaar voor vragen. Dit wordt gewaardeerd door zowel studenten, alumni als de commissie.

Het **semester-en opleidingsoverleg** is een bijzonder krachtig instrument. Vijf tot zes keer per jaar wordt overlegd om samenhang tussen de verschillende vakken en inhouden te bekomen.

De **basisvoorzieningen** die nodig zijn om de opleiding te organiseren zijn aanwezig.

De **semesterboeken** geven een goed overzicht van de doelen, opgaven, inhoud van het onderwijs en manier van evalueren. De studenten beschouwen het semesterboek als onmisbaar.

De commissie vindt het **werk- en procesboek** een sterk leermiddel. Het is een cruciaal element in het leerproces van studenten en de evaluatie door de docenten.

Canvas is een sterk middel om digitaal leren in de opleiding te introduceren.

De nabijheid van de **plantentuin** van Meise is een grote troef voor de opleiding.

VERBETERPUNTEN/AANBEVELINGEN

De commissie is van mening dat CANVAS verder ontwikkeld kan worden als interactieve en **dynamische leeromgeving**. CANVAS omvat momenteel de standaard leermiddelen en zou bijkomende links kunnen voorzien naar MOOCS (Massive Open Online Courses), verdiepende presentaties, achtergrondfilms, voorbeeldfilms van studentenpresentaties etc. De vorm van een Wiki is hierbij eventueel aangewezen.

De commissie beveelt dringend aan om de **infrastructuur** te verbeteren. De commissie erkent niet alleen een grote nood aan technische verbetering van het gebouw, maar ook aan het herontwerpen van de onderwijsomgeving die betere sociale en didactische mogelijkheden biedt. Op 5 december 2018 brachten de Algemeen Directeur en financieel directeur van EhB een bezoek aan de campus en zullen zij een plan van aanpak opstellen voor de renovatie. De commissie onderstreept dat de projectdefinitie hierbij erg belangrijk is. De commissie raadt **ten stelligste** aan om zowel docenten als externe partners zoals de Brusselse bouwmeester hierin te betrekken. In de projectdefinitie horen tevens duurzaamheid op lange termijn en goede onderwijs- en onderzoeksfaciliteiten buiten en op de campus een plek te krijgen. De opleiding zou hiervoor alle pistes samen met de Brusselse bouwmeester moeten onderzoeken, zodat de opleiding op het gebied van architectuur-en landschapsarchitectuur een voorbeeldfunctie kan opnemen. Internationale voorbeelden, zoals de architectuurschool van Nantes kunnen hierbij inspirerend werken.

5) Garandeert het geheel van evaluaties binnen de opleiding dat studenten de beoogde leerresultaten hebben behaald?

STERKTES

De commissie is van mening dat het toetsbeleid en evaluatiesysteem goed zijn uitgewerkt vanaf het hogeschoolniveau over het opleidingsniveau tot aan de verscheidene modules:

1. Het evaluatiesysteem is veelzijdig opgebouwd door het semesteroverleg, de samenkomst van vakgroepen en de coachende houding in de ontwerp ateliers.
2. Er wordt gewerkt met tentoonstellingen wat een sterke manier is om permanent te evalueren. Op deze manier wordt ook de samenhang tussen de leerlijnen zichtbaar, zonder dat het geëxpliciteerd wordt.
3. De toetsplannen per semester borgen een evenwichtige studielast van de studenten.
4. Het evalueren van de studenten gebeurt gedegen en op gezette tijden. Daarbij wordt rekening gehouden met de persoonlijke omstandigheden van studenten en indien nodig gezocht naar redelijke voorzieningen.
5. Evaluaties gebeuren aan de hand van evaluatieformulieren en beoordelingsrubrics (per project, bachelorproef, stage). Hierdoor zijn de beoordelingscriteria duidelijk voor zowel student als docent.
6. De werk- en procesboeken worden zowel door studenten gebruikt voor hun eigen ontwikkeling als door de docenten bij de evaluaties.
7. De beoordelingscriteria, de indicatoren, inhoud en quoterings (onvoldoende, voldoende, ruim voldoende en uitmuntend) zijn goed uitgewerkt.
8. Terugkoppeling vanuit het werkveld gebeurt op een informele doch systematische wijze vanuit de feedback van stagemeesters, die gebundeld wordt door de stagecoördinator en opgevolgd wordt in de opleidingscommissie.

VERBETERPUNTEN/AANBEVELINGEN

De opleiding beschikt over een sterk uitgewerkt systeem om objectieve quoterings te kunnen geven. Desondanks geven een aantal studenten aan dat de toetsingscriteria bij enkele vakken subjectief en onduidelijk zijn. De commissie raadt aan om inspanningen te ondernemen om te allen tijde op een **transparante manier te toetsen** en te communiceren naar de studenten toe.

De commissie bemerkt onder de alumni en studenten een vraag naar **systematische en kwalitatieve feedback** over hun prestaties. De commissie raadt aan om binnen het sterk uitgewerkte en georganiseerde toetsbeleid de manier van feedback te herbekijken. De commissie acht het belangrijk dat *alle* studenten kunnen leren uit de geleverde resultaten en de mogelijkheid krijgen om zich te verbeteren, ook de studenten die voldoende gescoord hebben. De invoering van goed georganiseerde gemeenschappelijke feedbackmomenten of het geven van schriftelijke/digitale feedback zijn mogelijke alternatieven. De commissie raadt daarnaast aan om de feedback tijdens de ateliers goed te timen.

Momenteel verschilt het gebruik van het **procesboek** van docent tot docent. De commissie, en ook de alumni en huidige studenten vinden het procesboek een erg zinvolle tool. De commissie vindt dat het procesboek door alle docenten goed gedragen moet worden. Daar kan het docententeam nog een gemeenschappelijke aanpak voor verzinnen.

Regelmatig een formele **bevraging doen bij het werkveld** over inzetbaarheid en kwaliteit van de afgestudeerden is aangewezen om de opleiding beter af te stemmen op de diverse vraag.

6) Beantwoorden de uitstromende studenten aan de maatschappelijke verwachtingen op professioneel vlak?

STERKTES

De commissie apprecieert dat de opleiding een zeer **brede basis** meegeeft aan de afgestudeerde studenten.

De cijfers uit de alumnibevraging zijn overwegend positief. Bijna 90% liet weten zeer tevreden te zijn over de gevolgde opleiding. Daarnaast heeft 57% van de alumni binnen de maand werk en heeft 75% een job die in het verlengde ligt van de opleiding. Een ruime 10% volgt nog een bijkomende opleiding na afstuderen.

Studenten die starten met hun stage, zijn **onmiddellijk inzetbaar** op de werkplek. De opleiding leert de studenten immers heel wat praktijkgerichte vaardigheden en attitudes aan, mede door de bijdrage van gastdocenten uit het werkveld. Na de opleiding kunnen de afgestudeerden meteen aan de slag in een studiebureau, bij de overheid etc. De studenten zijn praktijkgericht opgeleid en hebben een waaier aan vaardigheden opgebouwd in een zéér kort tijdsbestek.

De opleiding levert een bewuste inspanning voor het **verspreiden van haar kennis** en onderzoeksresultaten in het werkveld. De opleiding biedt interessante masterclasses en nascholingen aan.

VERBETERPUNTEN/AANBEVELINGEN

De commissie heeft een gesprek gehad met alumni en het werkveld. Daar hoorde de commissie verschillende geluiden. Bepaalde bureaus gaven aan dat ze nood hadden aan masters. Andere bureaus vonden de huidige studenten wel van voldoende hoog niveau. Algemeen merkt de commissie wel de **noodzaak van een masteropleiding**.

Een studieduurverlenging met 1 à 2 jaar is in elk geval aangewezen gezien de **noodzaak** tot **verdieping** (o.a. technische en planten kennis, landschapsbeheer, waterbeheer, ontwerpend onderzoek, plananalyse) en **uitbreiding** (o.a. studiewerk, stage, bachelorproef, prijszetting) van bepaalde onderdelen van de opleiding, waarvoor momenteel onvoldoende tijd beschikbaar is.

Het is wenselijk dat de afgestudeerden ook een notie hebben van de **financiële haalbaarheid** van projecten (uitvoeringskosten) en mogelijke alternatieven daarvoor.

De opleiding zou meer mogen inzetten op haar instroom door bewustzijn over het beroep en de opleiding bij abiturienten van het secundair onderwijs te stimuleren. De meerderheid van de huidige studenten wist na zijn/haar middelbare studies niet eens dat de opleiding Landschaps- en Tuinarchitectuur bestond en waaruit deze bestaat. **Bekendmaking van het vakgebied** is een gedeelde verantwoordelijkheid. De opleiding moet de handen in elkaar slaan met andere maatschappelijke partners zoals BVTL en Kubieke Ruimte. Dit zal bijdragen aan een sterkere profilering van het vakgebied in Vlaanderen en bijgevolg een positief effect hebben op de instroom aan de opleiding Landschaps- en tuinarchitectuur aan de Erasmushogeschool Brussel.

7) Eindbeoordeling

Het panel beoordeelt de opleiding Landschaps- en Tuinarchitectuur aan de Erasmushogeschool Brussel als voldoende.

De commissie feliciteert de opleiding met de ontwikkeling die ze de afgelopen jaren heeft doorgemaakt. De commissie vindt het een goede professionele opleiding die continu werkt aan verbetering en onderwijsontwikkeling en goed gekwalificeerde afgestudeerden aflevert.

De commissie apprecieert dat de opleiding een zeer brede basis meegeeft aan de afgestudeerde studenten waarbinnen zowel tuin, publieke ruimte als landschap aan bod komen. De commissie is onder de indruk van de graduele opbouw van het programma gaande van conceptueel tot meer uitgewerkt niveau.

Een bijzonder sterke troef is het feit dat de aangeleerde kennis van de verschillende leerlijnen toegepast wordt binnen het ontwerpatelier.

De commissie heeft tijdens het tweedaagse bezoek aan de opleiding een competent team van bevlogen professionals ontmoet dat begaan is met de studenten. Het docententeam omvat gastdocenten en docenten die goed geworteld zijn in de praktijk van de landschaps- en tuinarchitectuur. Het docententeam werkt actief en bewust aan het geven van onderwijs op een coachende manier. Deze coachende stijl en persoonlijke begeleiding van docenten wordt sterk gewaardeerd door de studenten, alumni en de commissie zelf.

Verder heeft de commissie grote bewondering voor de actieve vertaling van de leerresultaten in leerlijnen en leerdoelen. Het leerresultatenkader, de domeinspecifieke en opleidingsspecifieke leerresultaten zijn goed uitgewerkt en ambitieus van aard. Daarbij aansluitend beschikt de opleiding over een sterk uitgewerkt toetsbeleid en evaluatiesysteem.

Er dient dringend te worden ingezet op de verbetering van het schoolgebouw, de directe omgeving en de sociale infrastructuur. Hiervoor is een gedegen visie en projectdefinitie onontbeerlijk.

De Brusselse context met een bijzonder rijke geschiedenis aan groene publieke ruimtes is een sterke troef voor de opleiding. Hierop kan veel sterker ingezet worden. Het kan zelfs evolueren naar "the unique selling proposal" van de EhB.

Tot slot heeft de opleiding een duidelijk toekomstbeeld voor ogen. Om de alumni blijvend nationaal en internationaal te kunnen inzetten bij complexe uitdagingen van de 21ste eeuw en om aan de verwachtingen te kunnen beantwoorden van het werkveld volstaat het huidige aanbod van een driejarige professioneel gerichte opleiding niet. De opleiding zet zich daarom actief in om via studieduurverlening met een master landschapsarchitectuur aan de behoeften van de maatschappij en werkveld tegemoet te komen. De commissie vindt de compactheid van de opleiding een terecht een punt van zorg en adviseert om deze verlenging pro-actief vorm te geven.

De commissie is voorstander van een professionele master landschapsarchitectuur en adviseert daarbij om aandachtig te blijven voor de kwaliteit van de bacheloropleiding, zodat deze goede vakmensen blijft afleveren. De commissie waardeert de manier waarop de opleiding hiervoor samenwerkt met haar collega opleidingen in Vlaanderen en daarbuiten.

De opleiding heeft grote stappen vooruit gezet. Omdat de opleiding op een degelijke manier acties opvolgde in het verleden heeft de commissie er alle vertrouwen in dat de opleiding zich verder zal ontwikkelen aan de hand van deze aanbevelingen. De commissie dankt de opleiding ook voor de goede voorbereiding van het bezoek en de open houding van de gesprekspartners.